

N:o 98.

Af herr **G. Tamm**, om ändring af 5, 6 och 15 §§ regeringsformen.

Sedan Riksdagen genom sina beslut af år 1899 och 1900 genomfört upprättandet af det nuvarande jordbruksdepartementet, vill det synas, som om ett af Andra Kammarens önskemål, hvilket vid upprepade tillfällen med styrka framhållits, nämligen en sammanslagning af landt- och sjöförvarsdepartementen, kommit att falla i glömska. Den kungl. propositionen till 1899 års Riksdag hade dock omedelbart föregåtts af den utredning, som företagits af den år 1894 tillsatta kommittén, hvilken till full evidens bevisade, att den af densamma förordade sammanslagningen icke endast kunde utföras, utan äfven borde genomföras, och detta alldeles oberoende af ett eventuellt samtidigt upprättande af ett nytt statsdepartement.

Kommittén säger härom bland annat: »Sälunda bör, om målsmanskapet för rikets hela försvarsväsen lägges i en enda mans hand, kunna vinnas den betydande fördelen af en mera systematisk och enhetlig administration med därpå följande förenklingar och besparingar, ej minst vid anskaffning af materiel och förråd af hvarjehanda slag. Särskildt borde detta önskningsmål främjas genom den förening af armé- och marinförvaltningarne, hvilken kommittén ansett böra blifva en följd af de båda departementens förening. Ett märkligt exempel på de administrativa missförhållanden, som kunna framkallas af försvarsärendenas fördelning på två skilda departement, erbjuder förhållandet med våra kustbefästningar. Denna brist på enhet, hvilken framträder

äfven på andra områden, om ock icke så i ögonen fallande, kan tydligen ej vara till gagn för förvaltningen under fredstid och kunde under krig blifva synnerligen olycksbringande. Om de båda departementen förenades till ett, skulle dylikt ej vidare kunna ifrågakomma.»

Visserligen tillägger kommittén, att »flera omständigheter synas tala därför, att föreningens genomförande ej alltför mycket påskyndas», och 1899 års konstitutionsutskott skyndar att just på dessa ord bygga sin motivering för afslag å en i Andra Kammaren väckt motion om försvarsdepartementens sammanslagning, då det yttrar: »Därtill kommer, att i den af motionären åberopade kommitté för utredning af frågan om landt- och sjöförsvarsdepartementens sammanslagning, hvars betänkande afgafs den 17 december 1895, kommitténs pluralitet, på samma gång den förordade en dylik sammanslagning, likväl äfven framhöll, att flera omständigheter syntes tala för att densammans genomförande ej alltför mycket påskyndades. Inom landtförsvarets område påginge nämligen, yttrade kommitterade, ett organisationsarbete, som åtminstone under de närmaste åren icke torde hinna afslutas, och äfven för sjöförsvaret torde man kunna motse en kraftigare utveckling. Då därjämte såväl genomförandet af departementens sammanslagning som armé- och marin-förvaltningarnes förening till ett ämbetsverk, för hvilken jämväl erfordrades en föregående utredning, utan tvifvel komme att medföra ett omfattande organisationsarbete, ansåge kommitterade det vara af vikt att tillse, det ej alla dessa arbeten komme att fortgå samtidigt och därigenom inverka störande på hvarandra.»

Men om det ock är sant, att den sedermera beslutade arméorganisationen i än högre grad, än hvad år 1899 var fallet, ökat arbetsbördan hos såväl landt- som sjöförsvarsdepartementet, så torde det icke vara mindre visst, att en allt innerligare samverkan dem emellan blir mera önskvärd för hvarje ökning i försvarskraften och för hvarje nytt anslag, som till försvaret begäres. Dessutom kan det numera icke bestridas, att svenska folket och dess representanter kommit till full insikt om nödvändigheten af en verklig, gemensam *försvarsplan*, öfvervägd med hänsyn icke allenast till ögonblickets kraf, utan äfven till en öfverskådlig framtids fordringar, och därför noga afpassande anslagskraften, icke efter en för tillfället blåsande land- eller sjövind, utan efter landets ekonomiska bärkraft och dess berättigade fordran på ett verkligt, effektivt försvar. Härom yttrar äfven 1894 års kommitté: »Däraf, att landets försvar bör anförtros åt här och flotta såsom *en* organism, synes följa, att bådas utveckling bör ske efter en gemensam plan och att, då bådas medverkan vid försvaret förutsättes, samarbete och samöfningar dem

emellan måste äga rum. Den år 1880 tillsatta landtförsvarskommittén yttrade i detta afseende: »Såväl landt- som sjöförsvaret hafva samma stora syftsmål: fäderneslandets försvar. De skola därför, då de tagas i anspråk i kriget, handla i närmaste öfverensstämmelse med hvarandra. Detta kan endast ske, om de redan i freden utvecklas efter en gemensam plan samt om den uppgift, som ställes på det ena eller det andra, under utvecklingen begränsas i förhållande till de medel, öfver hvilka vid hvarje tillfälle förfogas. De två hufvuddelarne i försvarsväsendet, landt- och sjöförsvaret, måste sålunda uppställa sina mål med fäst afseende på hvarandra, så att hvad det ena sträfvar efter må stå i nära samband med det andras uppgift.» De grundsatser, som sålunda uttalats, hafva emellertid endast i ringa mån vunnit tillämpning. Allt hvad som kan bidra till en sådan samverkan mellan här och flotta, hvarom landtförsvarskommittén på det anförda sättet uttalat sig, måste dock vara ägnadt att i väsentlig grad öka vårt lands försvarskraft. Ett kraftigt medel för befordrande af denna samverkan skulle tydligen vara landtförsvars- och sjöförsvarsdepartementens förening under en gemensam chef, hvilken skulle hafva att söka åstadkomma den öfverensstämmelse i härens och flottans organisation och utveckling, som är bäst ägnad att sätta dem i stånd att fylla hvardera sin särskilda uppgift vid det gemensamma försvaret.»

Den tidpunkt är säkerligen förbi, då en tillfällig opinion vid en tidpunkt alldeles kunde förbise vikten af flottans roll vid försvaret och vid en *annan* kunde disponera en alltför stor del af öfver-skottsmillionerna till ett förhastadt byggande af pansarfartyg utan att dock samtidigt beräkna alla därmed förbundna kostnader; *nu* lär väl icke existera en enda tänkande vän af landets försvar, som icke inser, att flottans betydelse vid försvaret är jämbördig med arméns, och just denna omständighet borde väl förstumma dem, som af en sammanslagning frukta, att flottan skulle tillbakasättas. Hvem som än mån komma att bekläda posten som försvarsminister — en landtmilitär, en civil eller flottans man — lär han väl icke kunna undgå att tillerkänna försvarets *alla* delar den dem med rätta tillkommande betydelse.

Då nu, för att åter citera merberörda kommitté, »landt- och sjöförsvaret hafva hvar sin representant vid Konungens rådsbord, och då hvar af dem måste antagas — äfven utan förbiseende af det helas kraf — företrädesvis benägen att uppskatta vikten särskildt af den försvarsgren, hvars talan han har att föra och att verka i främsta rummet för dennas tillgodoseende, lär det näppeligen kunna undvikas, att en

täflan uppstår mellan de båda försvarsministrarna. Detta förhållande borde icke i och för sig medföra några olägenheter för försvarsväsendet, snarare tvärtom; men då man tager i betraktande, att de tillgångar, som kunna ställas till försvarsväsendets förfogande, äro ganska begränsade, ter sig saken annorlunda. Uppgiften blifver då att mellan de särskilda grenarne af försvaret fördela de befintliga tillgångarne på det sätt, som för det hela är mest gagneligt, och denna utomordentligt svåra och grannliga uppgift måste, så länge de båda försvarsministrarne anse sig böra hufvudsakligen sörja hvardera för sin gren af försvaret, vid olika meningar dem emellan inom regeringen lösas af andra: konseljens öfriga medlemmar, af hvilka man icke kan begära nödig sakkunskap i detta afseende, och i sista hand af Konungen. Det lär icke kunna förnekas, att det ur flera synpunkter skulle medföra fördel, att frågor af nu antydda beskaffenhet blefve hufvudsakligen beroende på en just för deras afgörande ansvarig statsrådsledamot.»

Den dualism, som *nu* förefinnes inom Konungens råd i afseende på försvarsfrågor, har icke — och erfarenheten från senaste statsregleringar torde ej jäfva den uppfattningen — verkat lyckligt vid afvägningen af de alltjämt stigande anslagskrafven; och om äfven den direkta besparingen genom en sammanslagning skulle blifva alldeles betydelselös, så torde helt visst den indirekta vinsten genom minskning af försvarstitlarnes slutsummor blifva så mycket större, på samma gång som landets försvarskraft skulle tillväxa, ty, såsom kommittén vidare anför, »på den rätta fördelningen mellan försvarets särskilda grenar af de för ändamålet tillgängliga medel beror i själfva verket försvarskraften i det hela högst väsentligt, och med en mindre summa, rätt fördelad, torde ofta nog vinnas en ansenligare ökning i landets samlade försvarskraft än med en större summa, mera slumpvis fördelad.»

På grund af hvad jag sålunda anført, hemställes,

att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 5, 6 och 15 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

»§ 5.

Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, bland hvilka — — — ledamöter af statsrådet.

§ 6.

Af statsrådets ledamöter skola sju vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nämligen: ministern för utrikesärendena för utrikesdepartementet;

- en chef för justitiedepartementet;
- en för försvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål;
- en för civildepartementet;
- en för jordbruksdepartementet;
- en för finansdepartementet;
- en för ecklesiastikdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltat civil beställning.

§ 15.

Kommandomål, hvarmed förstås sådana, som Konungen, i egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och sjöss, omedelbarligen besörjer, må Konungen, då han själf förer riksstyrelsen, afgöra i närvaro af chefen för försvarsdepartementet. Honom åligge, vid ansvar, att, då dessa mål — — — göra det afseende, honom godt synes.»

Stockholm den 28 januari 1905.

Gösta Tamm.